

DOI 10.31651/2524-2660-2019-3-28-34
ORCID 0000-0001-6844-0473

НАБАТОВ Сергій Миколайович,

аспірант, ПВНЗ «Київський міжнародний університет»
e-mail: ovatsiya15@gmail.com

УДК 378.6 : 37.025.7

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ НАВИЧОК КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ В НАУКОВОМУ ДИСКУРСІ

Висвітлено теоретико-методичні аспекти формування і розвитку навичок критичного мислення в академічному середовищі.

Проаналізовано різні типи мислення і встановлено, що критичне мислення у процесі підготовки майбутніх фахівців різних галузей являє собою один із найважливіших компонентів професійної підготовки в умовах закладів вищої освіти.

Виокремлено шість рівнів реалізації критичного мислення (запам'ятовування, розуміння, застосування, аналіз, оцінка, створення).

Вмотивовано необхідність врахування особливостей розвитку критичного мислення як життєво важливої якості молодих спеціалістів у будь-якій галузі.

Аргументовано, що перспективним напрямом дослідження є вивчення особливостей розвитку критичного мислення майбутніх фахівців театрального мистецтва з урахуванням вітчизняного і зарубіжного досвіду і результатів наукових розвідок.

Ключові слова: творча особистість; професійна підготовка; самоідентифікація особистості; критичне мислення; навички; академічне середовище.

Постановка проблеми. Об'єктивний процес пізнання розвитку навичок критичного мислення в середовищі студентського контингенту є особливо важливим на сучасному етапі формування мегаосвітнього простору, який долає міждержавні й міжкордонні перетини [1]. Цей процес набуває ознак новітнього етапу загально гуманістичного планетарного мислення і молодіжне оточення є найпе-

ршим провідником цих ознак. Процес пізнання та самопізнання як основа наукового дослідження є складним і вимагає концептуального підходу на основі теоретичного і методологічного підходів щодо цього [2]. Складність, багатогранність, міждисциплінарний та інтегративний статус визначеного завдання – удосконалити навчальний процес із професійної підготовки фахівців, де формування навичок критичного мислення в академічному середовищі у навчальних закладах відбувається відповідно до визначеної структури ціннісних компетентностей творчої особистості, яка поділяється на чотири групи: естетичну, інтелектуально-пізнавальну, морально-етичну та навчально-виховну – також вимагає певної методики дослідження [3].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема підготовки фахівців в умовах сьогодення є актуальною, де поняття «розвиток критичного мислення» є предметом дослідження. Ці питання розглядали в історичному (А. Мартинюк, І. Павлик, Л. Костенко, А. Кречківський, Л. Сверлюк та ін.), педагогічному (А. Болгарський, Л. Коваль, О. Олексюк, Г. Падалка, О. Ростовський, О. Рудницька, Я. Сверлюк, Т. Смирнова, О. Щолокова та ін.), культурологічному (В. Бітаєв, Ю. Богуцький, С. Віткалов, Л. Горенко, А. Шейко, Л. Шкляр, Л. Лабінцева,

О. Стахевич та ін.), психологічному (Л. Бочкарьов, Е. Назайкінський, С. Науменко та ін.) аспектах. У сучасних соціально-економічних умовах ефективно діє фахівець, який реагує на нові соціальні очікування, мобільний, здатний до творчого зростання і професійного самовдосконалення, до оновлення своїх знань, збагачення професійної теорії і практики, вміє користуватися медіа- та сучасними інформаційними технологіями [4]. Окремі аспекти щодо формування та розвитку навичок критичного мислення висвітлено у різних напрямках: в середовищі студентів коледжу (Д. Халперн), аналіз демократичних та освітніх процесів (Дж. Дьюї), методика таксономії для навчання, викладання та оцінки з метою визначення освітніх цілей (З.Андерсон, В.Лорін, Р.Давид), звіт про урядові національні освітні програми і цілі (за матеріалами національної освіти побудови нації; Вашингтон, округ Колумбія: уряд США); сучасні навчально-освітні методики та підходи до управління бізнесом (Д. Боно) [5]; методологія формування і викладання аналітичних висновків-міркувань через метод-підхід «мислення вголос» (J. Lochhead, A. Whimby, P. Mayer) [6]. Відомими є моделі класифікації систем і програми щодо формування навичок критичного мислення (В. Джонсон, 1994 р.). Також відомі розробки сучасних моделей для розвитку критичного мислення на основі своїх власних та когнітивних досліджень, серед цих авторів: Р. Halpern (1996 р.) [7], О. Sternberg (1987 р.), Т. Lubart (1995–1999 рр.) та інші [8, с. 265–268]. Аналіз науково-педагогічної літератури і окремих аспектів у здобутках практики дозволив зробити висновок про те, що незважаючи на наявність напрацювань з окресленої проблеми, окремі теоретичні її аспекти потребують уточнення та розширення. Серед найбільш актуальних залишається особливості розвитку критичного мислення в контексті вітчизняної теорії і практики, а відтак постає необхідність здійснення аналізу щодо сутності означеного процесу, його особливостей та значення для професійної підготовки в цілому, що становить **мету** даної **статті**.

Багатоаспектність та комплексність проблеми вимагає поетапного розв'язання поставлених у меті завдань: по-перше визначення видів мислення, уточнення сутності поняття «критичне

мислення», виведеного з урахуванням результатів теоретичних напрацювань дослідників; з'ясування фізіолого-психологічної структури мислення.

Виклад основного матеріалу дослідження. Специфіка започаткованого дослідження та особливості феномену критичного мислення вимагають застосування аналітичного, системного, та прогностичного підходів до здійснення дослідження. Методика – це вчення про особливості застосування окремого методу чи системи методів, методів-підходів. Водночас, вибір методів дослідження визначається об'єктивним характером матеріалу, умовами й метою конкретного дослідження. Отже, методологія – це генеральний шлях пізнання, а провідні методи визначають, яким шляхом здійснювати дослідження чи вивчення об'єкта пізнання [9, с. 28–33; 4, с. 394–399], а відтак передбачає застосування комплексу теоретичних *методів*: аналіз, синтез, порівняння, узагальнення та систематизація психолого-педагогічної літератури з питань критичного мислення та його діяльнісного аспекту у вітчизняній та зарубіжній теорії; метод прогнозування для уточнення значення теоретичних аспектів розвитку критичного мислення у майбутніх фахівців театрального мистецтва в Україні.

Освіта як система передачі знань від педагога до учня (студента) не є сталим процесом, а характеризується як «живий організм», який відкритий для постійного оновлення, покращення, об'єднання, інтеграції та міждисциплінарного поглиблення всіх аспектів. Як наприклад, в сучасній Америці нові досягнення в науці і дослідженнях дозволили створювати нові креативні технології та методики викладання. Саме такі освітні завдання були рекомендовані на основі поваги й поштовху до створення студентської автономії й підготовки студентів до успіху в процесах життєтворення та демократичному громадянстві.

Актуальні питання щодо розвитку мислення були критичним аспектом дискусійних форм обговорення ще за часів античної філософії, викладено у концептах Арістотеля (грец. *Αριστοτέλης*; 384 до н.е., Стагіра – 322 до н. е., Халкіда) – давньогрецького вченого-енциклопедиста, філософа і логіка, засновника класичної (формальної) логіки, а також Сократа (грец. *Σωκράτης*, 469 до н. е., Афіни – 399 до н.е., Афіни) – давньогрецького філо-

софа, який вважається одним із засновників Західної філософії. Сократ не залишив жодного письмового джерела після себе, тому його вчення відоме здебільшого завдяки свідченням його послідовників, зокрема його найвидатнішого учня – Платона, який виклав ідеї учителя в «Апології Сократа». Втім у ній важко відрізнити історичного Сократа від Сократа як фігуру, що пропагує платонівські ідеї. Платон представляє Сократа ідеальним втіленням людської сутності, не менш захоплену характеристику мудрецю ще за життя дала Дельфійська піфія.

Так протягом століть розуміння щодо мислення як процесу, а головне – ідея розвитку критичного мислення, як і багато видів досліджень, проявили ці навички в різних галузях, зокрема: у психології, філософії, педагогіці та освіті, культурі та мистецтві. Особливої уваги щодо цього питання потребують дослідження американських вчених середини ХХ століття. Один із них – Джон Дьюї (англ. *John Dewey*, 1859–1952) – відомий американський філософ, психолог та реформатор освіти. Дж. Дьюї був значною постаттю в філософії прагматизму та засновником функціональної психології, пропагандистом освітнього прогресивізму. Хоча Дж. Дьюї найвідомий публікаціями в галузі освіти, він писав на інші теми, такі як досвід, природа, мистецтво, логіка, демократія й етика. Дж. Дьюї вважав, що для демократії важливі два основні елементи, що потребують постійної уваги: школи й громадянське суспільство. На думку Дж. Дьюї повна демократія встановлюється не тільки за рахунок загального виборчого права, а й завдяки сформованій громадській думці, чого можна досягти ефективною системою спілкування між громадянами, фахівцями й політиками, при чому саме останні несуть відповідальність за ту політику, яку вони втілюють у життя [10, с. 11–14]. Як відомо, у своїй роботі «Демократія і освіта» (1916 р.) Дж. Дьюї, як освітній мислитель своєї епохи, змінив фундаментальні підходи до викладання і навчання. Концепція виховання Дж. Дьюї ґрунтується на суттєвій діяльності у процесі навчання та участі молодіжного середовища в творенні демократії та відповідних структур. На його думку, акцент на проблемах буде активізувати природну цікавість у студентів і сформує критичне мислення.

Загалом когнітивний процес, який використовується в повсякденному житті, щоб опрацювати логічно, обробляти інформацію, приймати рішення, вирішувати проблеми і створювати нові ідеї. З точки зору теоретичного і практичного осмислення, відомо кілька різних *типів мислення*. У філософській та психологічній літературі дається класифікація мислення за типами, видами, засобами на певних підставах. Так, до типів мислення відносять конкретне і абстрактне, інтуїтивне і дискурсивне, наочно-образне і концептуальне (понятійне, системне). Конкретне мислення – це розумовий процес відображення і оперування найпростішими, конкретними поняттями, які визначають предмети і явища об'єктивного світу в їх безпосередній даності людині. Абстрактне мислення – це розумовий процес сходження від конкретного до абстрактного, тобто, пізнаючи конкретний предмет чи явище, суб'єкт пізнання абстрагується від несуттєвого в предметі і виділяє суттєве, яке фіксується засобами мови у формі понять (абстракцій). Головна особливість абстрактного мислення – це оперування абстрактними поняттями і на їх підставі створення нових абстракцій за допомогою логічних методів аналізу, синтезу, узагальнення тощо. Дискурсивне міркування – це розсудливе, обґрунтоване попереднім знанням мислення. Поняття «дискурсивне мислення» ще має значення як «логічне», «обґрунтоване», «доказове», тобто мислення, яке доводить певні положення з точки зору їхньої істинності, переконливості. Недискурсивне мислення – це інтуїція та уявлення. Термін «інтуїція» у сучасній літературі вживають у таких значеннях: миттєве осягнення сутності речей, миттєве розуміння чогось, миттєвий умовивід; передбачення оптимального варіанта в пошуку, передчуття проблеми; згадування, раптова здогадка; здатність швидко розглянути суть питання; здатність до синтезу знання; загальний погляд або узагальнене сприйняття; інсайт або відкриття; підсвідомий розум, який дає істину, обминаючи логічні міркування і доведення [10, с. 225–228; 11].

Таким чином, вирішення проблем мислення відображає процес збору інформації для створення ідеї про те, як вирішити цю проблему. Це – абстрактне мислення, аналітичне мислення, творче мислення, критичне мислення, конкретне мислення, конвергентна мислення,

розбіжні мислення, цілісне (нелінійне) мислення і послідовний (лінійне) мислення. Критичне мислення разом передбачає аналітичне і творче мислення; міркування є невід'ємною його частиною і складається з двох видів діяльності: дедукція і індукція. Існує чимало визначень критичного мислення. Різноманітність визначень, пропонованих через десятиліття, але більшість з них включають в себе ті ж основні принципи. Один з основних визначень звучить як: «критичне мислення є властивістю когнітивної майстерності, що підвищує ймовірність сприятливого результату. Критичне мислення можна визначити як аргумент аналіз, вирішення проблем, прийняття рішень, або пізнавальний процес» [9, с.234; 1, с.123–125].

Один із найпопулярніших методів використання критичного мислення розробив мальтійський та британський лікар, психолог і філософ, письменник і винахідник Едвард де Боно (нар. 1933 р.). Він автор терміну «латеральне мислення», занесеного до Оксфордського словника англійської мови, автор книги «Шість капелюхів мислення» («*Six Thinking Hats*», 1985 р.). Прихильник спеціального навчання мисленню (у вигляді окремого шкільного предмету). Він пояснив це у своїй книзі «*Six Thinking Hats*». Ця праця стала дуже популярною в багатьох країнах і використовується для «мозкового штурму» в різних сферах діяльності для поліпшення старої або розробки нових ідей та продукції різного концепту. Шість капелюхів мислення – це система, спроектована Едвардом де Боно, яка описує інструмент для групового обговорення та індивідуального мислення з використанням шістьох кольорових капелюхів. «Шість капелюхів мислення» та асоційована ідея паралельного мислення надають групам засоби для планування детальних і згуртованих мисленевих процесів, та ефективнішого мислення за їх допомогою. В 2005 році цьому інструментові знайшлося певне застосування в інноваційному секторі Великої Британії, де його запропонували деякі посередницькі компанії, після чого його було випробувано в державній службі Великої Британії [12, с. 26–30; 6, с.16–19].

Необхідно зазначити, що важливість мати і розвивати навички критичного мислення важко нехтувати. Як відомо, люди, які розробляють навички критичного мислення можуть думати аналітич-

но, незалежно і глобально, щоб ефективно знайти вирішення проблем у будь-якій галузі людської життєдіяльності. Водночас, при застосуванні критичного мислення необхідно врахувати наступні етапи: 1) визначити проблему; 2) підібрати відповідну інформацію; 3) аналіз інформації; 4) пошук причин, які спричиняють проблему; 5) генерувати ідеї; 6) формулювати питання для перевірки висновків і ідей; 7) обрати найефективніше рішення; 8) реалізувати рішення та його тестування. При цьому, головною рекомендацією щодо успішності – критичні мислення повинні залишатися відкритими, пропускаючи емоційні міркування і, водночас, уникнути надмірного спрощення процесу критичного мислення.

Актуальні питання щодо розвитку навичок критичного мислення висвітлено у науковій літературі, дослідження та окремих розробках. Так 1956 року Бенджамін Блум і група освітніх психологів розробили систему класифікації рівнів когнітивних навичок і навчання поведінки. Семюель Бенджамін Блум (Benjamin Samuel Bloom, 1913–1999) – американський педагог-психолог, який вніс свій вклад у класифікацію навчальних завдань і теорії оволодіння знаннями. Цю систему класифікації вони створили часто називають таксономія Блума – це таксономія педагогічних цілей в пізнавальній сфері, що була запропонована у 1956 році американським психологом Б. Блумом. Слово «таксономія» означає класифікації або структури. Таксономія забезпечує цінну основу для вчителів, тренерів та навчальних дизайнерів, щоб використовувати, щоб зосередитися на більш високому порядку мислення. Надаючи ієрархію думок, обидві версії можуть допомогти в розробці завдань, створюючи питання або вирішенні проблем [13, с. 9–11; 14, с. 65–98]. Цілі навчання у когнітивній сфері можуть бути виражені через такі елементи засвоєння (їх ще називають елементами таксономії Блума): знання, розуміння, застосування, аналіз, синтез і оцінка.

На початку 1990-х років Лорін Андерсон (нар. 1945 р.) і група когнітивних психологів здійснили оновлено таксономії Б. Блум і класифікованих мислення відповідно до нового розуміння когнітивних рівнів складності [11, с. 265–268]. Обидві версії таксономії категорії організовані від простого до складного. Класи-

фікація структурується як поступове підняття до більш високого рівня мислення з «оцінкою» змінено на «створення» на вершині. У цій класифікації (або шкалі) виділено основні 6-ть рівнів (опис від т. зв. «низького» до «високого»): 1) запам'ятовування; 2) розуміння; 3) застосування; 4) аналіз; 5) оцінка; 6) створення [11, с. 165–179]. Відповідно перший рівень «запам'ятовування» характеризує, що цей рівень лише пам'ятає або заперечує, відмовляється від попередньої інформації, відомостей та ін. Другий рівень «розуміння» охоплює демонстрацію всебічного розуміння інформації за допомогою пояснення ідей або концепцій. Третій рівень «застосування» передбачає використання інформації, реалізуючи її в іншу відповідну чи подібну ситуацію. Наступний четвертий рівень «аналіз» означає порушення матеріалу в основних частинах, визначення внутрішніх взаємозв'язків всіх частин із загальною структурою. П'ятий рівень мислення «оцінка» характеризує обґрунтування рішення на основі критерії і стандартів шляхом перевірки та відповідної критики. Останній шостий рівень «створення» означає виробництво нових ідей, продуктів або способів перегляду речей Таксономія як метод визначення і розвитку рівнів мислення є особливо пріоритетним для сучасної наукової думки і педагогічної практики. Нижче наведений список прикладів, які можуть бути використані для розширенні об'єму знання на кожному рівні. До рівня «запам'ятовування» пропонуються наступні завдання: написати визначення словникового слова; перелічити частини велосипеда; назвати головних героїв книги; назвати штати в США. Рівень «розуміння» передбачає виконання наступних завдань: узагальнити основну ідею історії; аналіз перерваного речення та граматична оцінка; вгадати стан яблука, коли воно буде поміщене у воді. Рівень «застосування» охоплює наступні завдання: описати використання луку й стріли під час полювання на продовольчі продукти; написати пропозицію за допомогою трьох іноземних слів; вирішити проблему, користуючись даною ідеєю. Рівень «аналіз» включає завдання: порівняти взаємозв'язок між кліматом та зміною температури земної поверхні; визначити назви певних частин велосипеда; дослідження кращих способів миття вікон. До рівня «оцінки» належать наступні завдання: пояснити найкращий вибір з трьох можливостей; визначити колір, який має життєво важливе значення для відображення щастя;

оцінити вартість звукового обладнання, застосованого в навчальному класі. Рівень «створення» потребує виконання наступних завдань: створити гру, яка допоможе студентам дізнатися імена столиць; охарактеризувати дизайн кластера подій, щоб відсвяткувати день народження; показати сцену в прискоренні автобуса (виконання зі студентами в якості акторів).

Наступний етап у розвитку критичного мислення у академічному середовищі передбачає перехід до вищого порядку мислення. Так у прикладі, що забезпечується перехід від нижніх рівнів до більш високих рівнів стає більш ускладненим. Відповідно, *перший рівень* «запам'ятовування» передбачає наступне вимірювання: «Чи може учень згадати або запам'ятати інформацію?»; *другий рівень* «розуміння» – «Може учень пояснити ідеї або концепції?»; *третій рівень* «застосування» – «Чи може учень використовувати інформацію по-новому?»; *четвертий рівень* «аналіз» – «Чи може учень диференціювати між різними частинами або компонентами або в цілому?»; *п'ятий рівень* «оцінки» – «Чи може учень обґрунтувати становище або рішення?»; *шостий рівень* «створення» – Чи може учень створити новий продукт, генерувати нову ідею або створити інший процес мислення?»

Висновки і перспективи подальших розвідок. Отже, здійснений аналітичний огляд проблеми розвитку критичного мислення у історичній ретроспективі засвідчує, що основними сутністю процесу розвитку критичного мислення є поетапна реалізація дій від простого до складного: запам'ятовування, розуміння, застосування, аналіз, оцінка, створення. Врахування особливостей розвитку критичного мислення важливе у процесі професійної підготовки молодих фахівців у будь-якій галузі, а відтак потребує контекстного розгляду та аналізу. Розвиток критичного мислення у майбутніх фахівців театрального мистецтва є невід'ємним аспектом їхньої професійної підготовки. Однак окреслений аспект потребує більш ретельного вивчення, зокрема теоретичного дослідження питання розвитку критичного мислення у фахівців театрального мистецтва у сучасних вітчизняних та зарубіжних дослідженнях, що становить перспективу подальших наукових пошуків у даному напрямі.

Список бібліографічних посилань

1. Огнев'юк В.О. Освіта в системі цінностей сталого людського розвитку. Київ: Знання України, 2003. 450 с.
2. Луговий В. І. Управління освітою: навчальний посібник для слухачів, аспірантів, докторантів спеціальності «Державне управління». Київ: Видавництво УАДУ, 1977. 302 с.
3. Щолокова О.П. Модернізація фахової мистецької освіти у контексті сучасних гуманістичних ідей. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П.Драгоманова: збірник наукових праць. Серія 14: Теорія і методика мистецької освіти*. Київ: НПУ, 2007. Вип. 4 (9). С. 11–15.
4. Луговий В. І. Ціннісні компетентності – невід'ємна складова підготовки фахівців з вищою освітою в умовах євроінтеграції. *Вища освіта України*. 2009. Додаток 4, Т. 1 (13). С. 393–401.
5. Новикова О.В. Проблема розвитку творчого мислення в системі Едварда де Бона: автореф. дис. ... канд. психол. наук: спец. 19.00.01. Київ: Інститут психології імені Г.С.Костюка, 2008. 20 с.
6. Facione, P.A. Critical Thinking: What It Is and Why It Counts. (Ed.), Engelhart, M.D., Furst, E.J., Hill, W.H., & Krathwohl, D.R. Taxonomy of educational objectives: The classification of educational goals. Handbook 1: Cognitive domain. New York: David McKay, 2015. 159 p.
7. Halpern, D.F. n.d. Teaching or Critical Thinking: Helping College Students Develop the Skills and Disposition of a Critical Thinker. Retrieved from <https://www.precisionmi.com/materials/collegemat/criticalthinking-halpern.pdf>
8. Sternberg, R.J. & Lubart, T.L. The Concept of Creativity. In R.J. Sternberg (Ed.): Handbook of Creativity. Cambridge University Press, 1999. 134 p.
9. Лавриченко Н.М. Педагогіка соціалізації: європейські абрисы. Київ: ВІРА ІНСАЙТ, 2000. 444 с.
10. Dewey, J. Democracy and Education: An Introduction to the Philosophy of Education. New York, 1916. 234 s. The MacMillan Company. Stanford University Libraries. Retrieved from <https://www.books.google.com>.
11. Anderson Z., Lorin W., and Krathwohl D.R. A taxonomy for learning, teaching, and assessing: A revision of Bloom's taxonomy of educational objectives. New York: Longman, 2001. 342 p.
12. Новикова Е.В. Програма розвитку творчого мислення молодших підлітків по системі Едварда де Бона. *Практична психологія та соціальна робота*, 2012. № 1. С. 26–31.
13. Падалка Г.М. Педагогіка мистецтва як напрям наукового пізнання. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова: збірник наукових праць. Серія 14: Теорія і методика мистецької освіти*. Київ: НПУ, 2007. Вип. 4 (9). С. 7–11.
14. Facione, P.A. Executive Summary, The Delphi Report, American Philosophical Association, 2010. Retrieved 15.07.2019, from <https://www.insight-assessment.com/Resources/Importance-of-Critical-Thinking/Expert-Consensus-on-Critical-Thinking/Critical-ThinkingImportance-Definition-Benefits>

References

1. Ognejuk, V.O. (2003). Education in the system of values of sustainable human development. Kyiv: Knowledge of Ukraine. (in Ukr.).
2. Lugovyi, V.I. (1977). Education management: a training manual for students, post-graduate students, doctoral students in the specialty "Public Administration". Kyiv.(in Ukr.).
3. Sholokova, O.P. (2007). Modernization of professional artistic education in the context of modern humanistic ideas. *Scientific journal of the National Pedagogical University named after M. P. Dragomanov: collection of scientific works. Series 14: Theory and Methodology of Artistic Education*. 4(9), 11–15. (in Ukr.).
4. Lugovoi, V.I. (2009). Valuable competences – an integral part of the training of specialists with higher education in the conditions of European integration. *Higher education of Ukraine*. Annex 4, 1(13), 393–401. (in Ukr.).
5. Novikova, O.V. (2008). The problem of the development of creative thinking in the system of Edward de Bono (PhD Dissertation). *Thesis*. Kyiv: APS of Ukraine, GSKostiuk Institute of Psychology. (in Ukr.).
6. Facione, P.A. (2015). Critical Thinking: What It Is and Why It Counts. (Ed.), Engelhart, M. D., Furst, E. J., Hill, W. H., & Krathwohl, D. R. *Taxonomy of educational objectives: The classification of educational goals. Handbook 1: Cognitive domain*. New York: David McKay.
7. Halpern, D.F. (1998) Teaching Critical Thinking for Transfer Across Domains: Disposition, Skills, Structure Training, and Metacognitive Monitoring. *American Psychologist*. 53, 449–455.
8. Sternberg, R.J. & Lubart, T.L. (1999). The Concept of Creativity. In Sternberg, R.J. (ed.): Handbook of Creativity. Cambridge University Press.
9. Lavrichenko, N. M. (2000). Pedagogics of socialization: European apricots. Kyiv: VIRA INSIGHT (in Ukr.).
10. Dewey, J. (1916). Democracy and Education: An Introduction to the Philosophy of Education. New York: The MacMillan Company. Stanford University Libraries.
11. Anderson Z., Lorin W., and Krathwohl, D.R. (2001). A taxonomy for learning, teaching, and assessing: A revision of Bloom's taxonomy of educational objectives. New York: Longman.
12. Novikova, E.V. (2012). Program for the Development of Creative Thinking of Young Adolescents in the Edward de Bono system. *Practical Psychology and Social Work*. 1, P. 26–31. (in Russ.).
13. Padalka, G. M. (2007). Pedagogy of art as a direction of scientific knowledge. *Scientific journal of the National Pedagogical University named after M.P. Dragomanov: a collection of scientific works. Series 14: Theory and Methodology of Artistic Education*. 4 (9), 7–11. (in Ukr.).
14. Facione, P. A. (2010). Executive Summary: The Delphi Report. *American Philosophical Association*. Retrieved 10.07.2019, from <https://www.insight-assessment.com/Resources/Importance-of-Critical-Thinking/Expert-Consensus-on-Critical-Thinking/Critical-ThinkingImportance-Definition-Benefits>.

NABATOV Serhiy,

Postgraduate student, PHEI "Kyiv International University"

ACTUAL PROBLEMS OF CRITICAL THINKING DEVELOPMENT IN ACADEMIC ENVIRONMENT

Summary. Introduction. In today's socio-economic conditions, a specialist who responds to new social expectations, a mobile, capable of creative growth and professional self-improvement, to updating his knowledge, enriching professional theory and practice, is able to use media and modern information technologies, effectively works. The analysis of scientific and pedagogical literature

and some aspects in the achievements of practice made it possible to conclude that, despite the availability of work on the outlined problem, certain theoretical aspects of it need to be clarified and expanded. Among the most pressing features of the development of critical thinking.

Purpose. To make the analysis of the essence of the development of critical thinking in students in the process of obtaining vocational education, types and physiological aspects of this process.

Methods. Analysis, synthesis, comparison, generalization and systematization of psychological and pedagogical literature on critical thinking and its activity aspect in native and foreign theory; the method of forecasting to specify the value of theoretical aspects of the development of critical thinking by future specialists in theatrical art in Ukraine.

Results. In philosophical and psychological literature the classification of thinking is given by types, kinds, means on certain grounds. Thus, the types of thinking include concrete and abstract, intuitive and discursive, visual-figurative and conceptual (conceptual, systemic). Critical thinking is understood as argumentative analysis, problem solving, decision-making, and a deep self-motivated cognitive process. Found that critical thinking has the following stages: 1) to identify the problem; 2) to select the relevant information; 3) information analysis; 4) search for the reasons causing the problem; 5) generate ideas; 6) formulate questions for verifying conclusions and ideas; 7) choose the most effective solution; 8) implement the solution and test it. To the physiological-psychological aspects of critical thinking include: memorization, understanding, application, analysis, evaluation, creation.

Originality. On the basis of the analysis of scientific literature in the retrospective attempt to determine the

essence and peculiarities of critical thinking for the professional training of specialists from different fields; the analysis of the importance of critical thinking for future specialists was made and the stages of the development of critical thinking in the general aspect were determined.

Conclusion. The analytical review of the problem of developing critical thinking in the historical retrospective shows that the main essence of the development of critical thinking is the phased implementation of actions from simple to complex: memorization, understanding, application, analysis, evaluation, creation. Taking into account the peculiarities of the development of critical thinking is vital in the process of training young specialists in any field, and therefore needs context-based consideration and analysis. The development of critical thinking in future theater artists is an integral aspect of their professional training. However, the above-mentioned aspect requires a more thorough study, in particular theoretical study of the development of critical thinking among the specialists in theatrical art in contemporary domestic and foreign studies, which provides the prospect of further scientific research in this direction.

Keywords: creative personality; professional training; identity self-identification; critical thinking; skills; academic environment.

Одержано редакцією 23.07.2019
Прийнято до публікації 14.08.2019